

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.
Серія: Економічні науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.
Series: Economical Sciences

ISSN 2519-2701 print

<https://nvlvet.com.ua/index.php/economy>

doi: 10.32718/nvlvet-e9301

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКТІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ECONOMIC EFFICIENCY OF PRODUCTION AND AGRICULTURAL PRODUCTS ALTERATION

UDC 334.723:338.24

Technology of management of economic potential of the enterprise

M.V. Vovk, O.V. Kindrat, I.B. Franchuk

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Ukraine

Article info

Received 02.09.2019

Received in revised form

01.10.2019

Accepted 02.10.2019

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-067-752-82-52
E-mail: mirkavovk21@gmail.com

Vovk, M.V., Kindrat, O.V., & Franchuk, I.B. (2019). Technology of management of economic potential of the enterprise. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences, 21(92), 3–7. doi: 10.32718/nvlvet-e9301

In the context of quality transformations of the economy and of the whole system of social relations, the problem of effective potential management becomes especially urgent. It is naturally linked to the main tasks facing the modern enterprise, and is a significant component of the efficiency of economic activity. The article highlights the importance of this research, because nowadays national companies have to resolve the contradictions caused by the imperfection of structural relations. There is a high degree of deterioration of equipment, lack of own financial resources, unavailability of loans due to high fees for their provision, low purchasing power constrains the demand for manufactured products. In the current situation, businesses are looking for internal opportunities, optimizing their use. It is noted that the problem of effective utilization of potential takes the leading place. Determination of the managed factors influencing on activity of the enterprise depends on the solution of this problem, making recommendations on their restructuring, improvement of the internal structure and management mechanism. In order to achieve the results, the manager must first of all know the essence of the economic potential of the enterprise. The economic potential of the enterprise, as synthetic characteristics of resource capabilities of different nature, determines the final results of production and commercial activity and their specific forms. In particular, taking into account the existing potential of the enterprise, major management decisions that were developed and made, restructuring of production and improvement of management mechanisms is carried out. Therefore, the author of the article argues that the effective use of the potential of the enterprise increases the competitiveness of products, which is especially relevant for national producers in terms of entry into foreign markets and transition of the national economy from the seller's market to the buyer's market. It is proved that, by actively using the accumulated experience, the modern enterprise can increase the efficiency of its activity. The result is achieved by activating the existing internal capabilities, significantly changing the existing strategy, reorganising and creating an effective management system, active management in the enterprise.

Key words: enterprise, management, potential, external environment, efficiency, competitiveness.

Технологія управління економічним потенціалом підприємства

М.В. Вовк, О.В. Кіндрат, І.Б. Франчук

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна

В умовах якісних перетворень економіки, та й усієї системи суспільних відносин, проблема ефективного управління потенціалом набуває особливої актуальності. Вона органічно пов'язана з основними завданнями, які стоять перед сучасним підприємством, і є вагомим складовою ефективности господарської діяльності. У статті висвітлено важливість даного дослідження, адже в даний час вітчизняним підприємствам доводиться вирішувати протиріччя, обумовлені недосконалістю структурних відносин. Спостерігається високий ступінь зношеності устаткування, брак власних джерел фінансування, недоступність кредитів через високу плату за їх надання, низька купівельна спроможність стримує попит на продукцію, що випускається. У ситуації, що склалася, підприємства шукають внутрішні можливості, оптимізують їх використання. Зазначено, що провідне місце займає проблема ефективного використання потенціалу. Від вирішення цієї проблеми залежить визначення керованих факторів, що впливають на діяльність підприємства, вироблення рекомендацій щодо їх реструктуризації, вдосконалення внутрішньої структури і механізму управління. Для того, щоб досягти поставлених результатів, менеджеру необхідно насамперед знати сутність економічного потенціалу підприємства. Економічний потенціал підприємства, як синтетична характеристика ресурсних можливостей різної природи, визначає кінцеві результати виробничої і комерційної діяльності та їх конкретні форми. Зокрема, з урахуванням наявного потенціалу підприємства розробляються та приймаються найважливіші управлінські рішення, здійснюється реструктуризація виробництва і вдосконалення механізмів управління. Тому автором статті аргументовано, що ефективно використання потенціалу підприємства підвищує конкурентоспроможність продукції, яка випускається, що є особливо актуальним для вітчизняних виробників в умовах виходу на зовнішні ринки та переходу вітчизняної економіки від ринку продавця до ринку покупця. Доведено, що, активно використовуючи накопичений досвід, сучасне підприємство може підвищити ефективність своєї діяльності. Результат досягається шляхом активізації наявних внутрішніх можливостей, істотної зміни існуючої стратегії, реорганізації і створення ефективного системи управління, активного менеджменту на підприємстві.

Ключові слова: підприємство, менеджмент, потенціал, зовнішнє середовище, ефективність, конкурентоспроможність.

Вступ

Мінливість зовнішнього середовища, інтенсивність змін та обставин функціонування підприємств під впливом конкурентного середовища змушує їх постійно шукати нові шляхи досягнення успіху. Успіх будь-якої підприємницької діяльності здебільшого визначається правильною вибраною стратегією управління потенціалом підприємства, що є складовим елементом менеджменту. Вибір стратегії своєю чергою залежить від декількох факторів: наявного потенціалу підприємства; рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства; його частки на ринку; цілей, які ставить перед собою менеджмент підприємства. Залежно від поставлених цілей підприємство вибирає ту чи іншу стратегію розвитку.

Матеріал і методи досліджень

До числа вітчизняних вчених, які вивчають сучасні напрямки теорії управління організацією, належать: Антошишина Н.І. (Antoshhyshyna, 2016), Верхоглядова Н.І. (Verhohljadova & Kovalenko, 2016), Григораш О.В. (Grygorash, 2012), Краснокутська Н.С. (Krasnokuts'ka, 2005), Рзаєв Г.І. (Rzajev, 2014), Штерн Г.Ю. (Shtern, 2014) і багато інших авторів праць з використання потенціалу підприємств для забезпечення сталого розвитку економіки. У роботах цих вчених розкриваються різноманітні теоретичні та методологічні аспекти удосконалення управління потенціалом в сучасних умовах. Однак, незважаючи на значне число публікацій у вітчизняній і зарубіжній літературі, присвяченій теоретичним розробкам в галузі управління, залишаються недостатньо розробленими теоретичні аспекти управління потенціалом підприємств. Це призвело до того, що в даний час спостерігається суттєва диспропорція між рівнями теоретичного представлення спільних проблем управління підприємством та його потенціалу як матеріальної основи управлінських процесів.

Результати та їх обговорення

Глобалізація ринків та зростаюча мінливість зовнішнього середовища змушують підприємства конкурувати на глобальному рівні та постійно вдосконалювати свій потенціал.

Потенціал підприємства – це стан його внутрішнього середовища, сукупність ресурсів, потужностей, інших резервів, можливостей, які створюють підґрунтя до розвитку, отримання визначених результатів, забезпечення бажаної ефективності діяльності підприємства, підвищення конкурентоспроможності й досягнення його цілей (Azhaman, 2018). Підприємство може розкривати, розвивати та використовувати цей потенціал у відповідних умовах.

Мета управління потенціалом полягає у координації дій відповідальних служб щодо створення такого потенціалу, реалізація та використання якого максимально забезпечували б досягнення стратегічних напрямків розвитку підприємства (Pypenko, 2015). Процес управління потенціалом – це технологія управління, яка дозволяє вирішити проблеми розвитку підприємства, підвищення його ефективності (організаційні зміни, розробка управлінських рішень з оцінки та використання економічного потенціалу і т. д.). Процес управління повинен бути забезпечений якісною інформаційною базою, що є основою для прийняття та реалізації подальших рішень. Відповідно до об'єктивних вимог розвитку виробництва та якості створеної продукції і послуг зростає важливість інформації, як й інших видів ресурсів: фінансових, сировинних, кадрових (Grabchuk & Bovsunovs'ka, 2016).

Своєю чергою технологія управління потенціалом підприємства включає такі етапи:

- оцінка структури, динаміки і ефективності використання потенціалу підприємства, його частки на ринку;
- оцінка конкурентоспроможності підприємства;
- аналіз ресурсів і резервів підприємства;

- вибір стратегії і тактики щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства;

- проведення заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства, виходячи із вибраної стратегії і тактики.

Таким чином, управління потенціалом підприємства в умовах ринку зводиться до управління його конкурентоспроможністю. Своєю чергою, конкурентоспроможність потенціалу підприємства – комплексна порівняльна характеристика, яка відображає ступінь переваги сукупності показників оцінки можливостей підприємства, що визначають його успіх на певному ринку за певний проміжок часу щодо сукупності аналогічних показників підприємств-конкурентів (Nagima, 2010).

Для того, щоб вибрати правильну стратегію, менеджеру необхідно передусім знати сутність економічного потенціалу підприємства. Економічний потенціал підприємства – це сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових та інших), наявних у розпорядженні підприємства, і спроможності його персоналу щодо використання ресурсів з метою виробництва товарів, послуг і отримання максимального прибутку. Управління економічним потенціалом підприємства передбачає планування, розроблення та реалізацію організаційних рішень, спрямованих на забезпечення раціональності процесів формування, нарощування та використання ресурсів і можливостей суб'єкта господарювання на кожній стадії його життєвого циклу (Maslak & Bezruchko, 2014).

Для економічного потенціалу підприємства характерні чотири основні риси:

1. Економічний потенціал підприємства визначається його реальними можливостями в тій чи іншій сфері економічної діяльності. При цьому не тільки реалізованими можливостями, а й нереалізованими з різних причин.

2. Можливості будь-якого підприємства багато в чому залежать від наявних ресурсів і резервів (економічних, соціальних) незалучених у виробництво. Тому потенціал підприємства характеризується також і певним обсягом ресурсів як залучених, так і незалучених у виробництво, але підготовлених до використання.

3. Володіння ресурсами є необхідною, але недостатньою умовою для досягнення успіху. Необхідним є також уміння розпоряджатися наявними ресурсами. Керівництву варто пам'ятати, що потенціал підприємства визначається не тільки і не стільки наявними у нього ресурсами, скільки його спроможністю до їх використання з метою виробництва товарів, послуг і отримання максимального прибутку.

4. Рівень і результати реалізації потенціалу підприємства визначаються також вибраною формою підприємницької діяльності і відповідною організаційною структурою.

Поняття управління потенціалом має дві грані: з одного боку, це характеристика ресурсів і можливостей їх використання, з іншого – це концепція управління,

прийнята на підприємстві, що орієнтується на інновації та розвиток, здатність до змін і модернізації, використання людського капіталу, економічне становище підприємства й інформація, що дозволяє розробляти і впроваджувати моделі управління потенціалом розвитку підприємства. При побудові моделі управління потенціалом підприємства підвищується необхідність дослідження впливу глобалізації на діяльність підприємств; можливості застосування сучасних методів вивчення впливу навколишнього середовища та використання прогресивних інструментів координації внутрішньофірмової діяльності; використання людського капіталу для відтворення та розвитку потенціалу вітчизняних підприємств (Harchenko, 2009).

Модель економічного потенціалу будь-якого підприємства визначається такими факторами:

– обсягом наявних у нього ресурсів: чисельністю зайнятих працівників, основними виробничими і невиробничими фондами, оборотними фондами чи матеріальними запасами, фінансовими і нематеріальними ресурсами (патентами, ліцензіями, інформацією, технологією);

– здатністю працівників до виробництва будь-якої продукції, тобто освітнім, кваліфікаційним, психологічним і мотиваційним потенціалом;

– здатністю менеджменту підприємства оптимально використовувати наявні у підприємства ресурси, підготовкою, талантом і професійною адаптацією менеджерів, вмінням створювати і оновлювати організаційні структури підприємства;

– інноваційними можливостями, тобто здатністю підприємства до оновлення виробництва, зміни технологій та ін.;

– інформаційними можливостями, тобто здатністю обробляти та переробляти інформацію для використання її у виробництві;

– фінансовими можливостями: кредитоспроможністю підприємства, внутрішньою та зовнішньою заборгованістю та інше.

В сукупності вищевказані фактори відображають спроможність підприємства віддзеркалювати рівень його конкурентоспроможності. Таким чином, конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це порівняльна характеристика потенціалу, яка містить комплексну оцінку його параметрів, відносно яких-небудь вибраних стандартів – світових, народногосподарських, галузевих, іншого підприємства.

Основні складові моделі управління потенціалом розвитку підприємства в сучасних умовах показані на рис. 1. Запропонована модель управління потенціалом враховує ті фундаментальні зміни, які відбуваються в мінливому зовнішньому середовищі: вплив глобалізації; вартісна орієнтація цілей, вплив маркетингових чинників; роль організаційної культури, вплив організаційних умов на підвищення конкурентоспроможності; роль людського капіталу та інші. Залежно від напрямку використання потенціалу підприємства необхідно ефективно поєднувати різні компоненти потенціалу, враховуючи вплив одного компонента на інші.

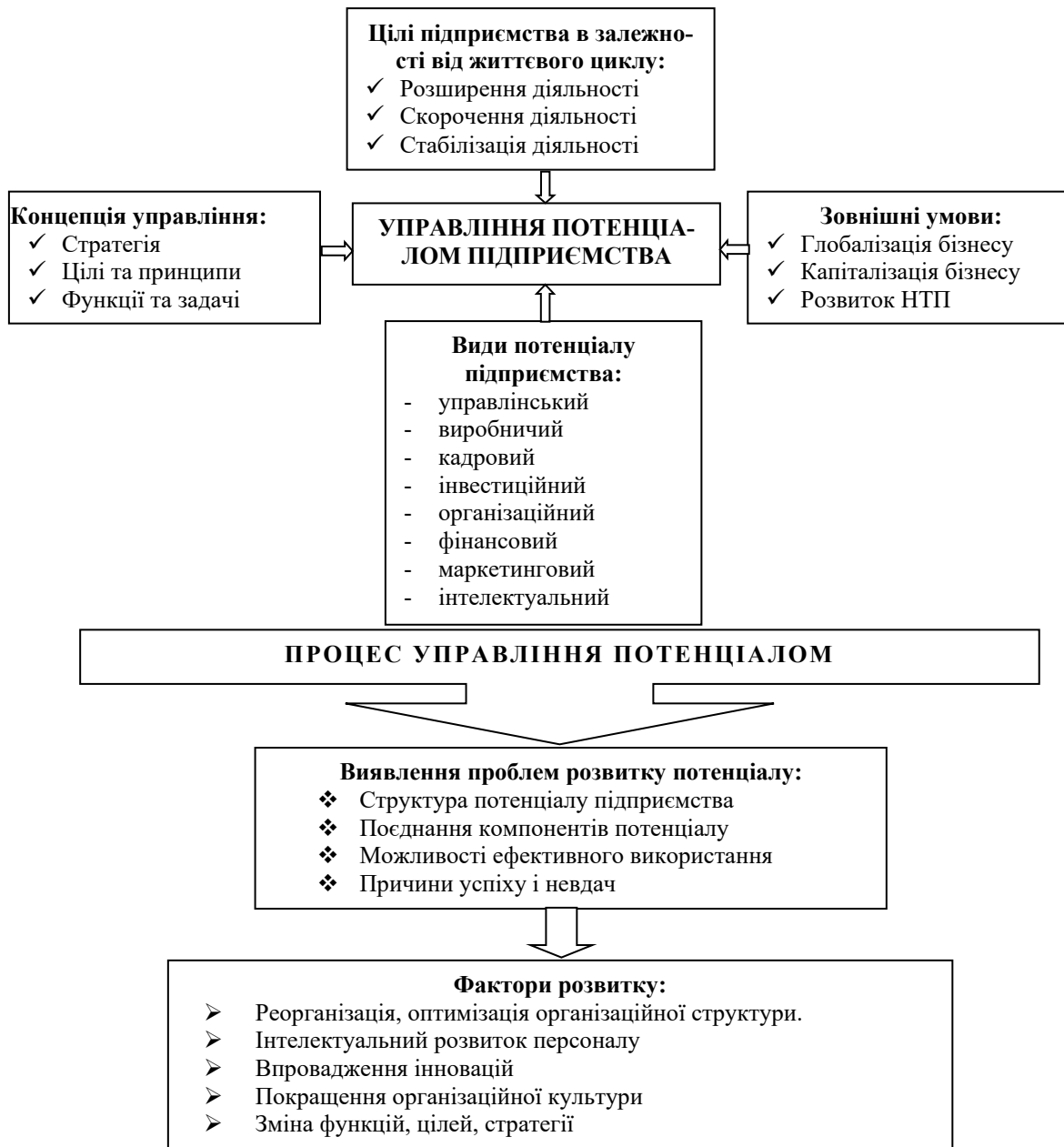

Рис. 1. Модель управління потенціалом розвитку сучасного підприємства

Найбільш істотним недоліком відомих моделей потенціалу підприємства є відсутність в них обліку “нових” складових потенціалу, актуалізованих сучасною економікою. До числа таких складових належать потенціали: інтелектуальний; технологічний; інформаційний; інноваційний; інвестиційний. Значною мірою вони представлені нематеріальними активами підприємства, значущість яких обумовлена інформатизацією і глобалізацією виробничих відносин, перетворенням наукомістких технологій в продуктивну силу. Необхідність активізації використання зазначених складових потенціалу підприємств особливо важлива в умовах існуючих структурних диспропорцій в економіці, недостатньою розвиненістю ринкових відносин, відставанням від зарубіжних країн в технологічному забезпеченні виробництва. Таким чином, актуальність нового підходу до розгляду потенціалу розвитку підприємства пояснюється як загальносвіто-

вими тенденціями в економіці, так і внутрішніми особливостями сучасного розвитку економіки.

Висновки

Потенціал розвитку підприємства є економічною категорією, яка відображає внутрішню ефективність підприємства, адже сучасне економічне середовище характеризується високим динамізмом, що призводить до зміни погляду на сутність і природу потенціалу розвитку підприємства. Оцінка стану використання потенціалу на підприємствах дозволяє зробити висновки про наявність внутрішньовиробничих резервів для подальшого вдосконалення системи управління потенціалом, що стане одним з факторів підвищення конкурентоспроможності підприємств, сприятиме підвищенню рентабельності виробництва і зростанню їх капіталізації.

Перспективи подальших досліджень. Нове уявлення про підприємство як відкриту економічну систему та його сутність в сучасному світі вимагає комплексного підходу до розгляду його потенціалу розвитку. Сталій розвиток підприємства все в більшій мірі визначається не просто наявністю в його розпорядженні традиційних факторів виробництва, а ефективністю їх використання, рівнем організації, інформатизації та управління, володінням нематеріальними активами, які можуть бути швидко матеріалізовані у вироблену продукцію. Для підвищення ефективності використання наявних у сучасних підприємств можливостей пропонується модель управління потенціалом розвитку, яка включає процес управління потенціалом, а також зовнішні та внутрішні чинники розвитку.

References

- Antoshhyshyna, N.I. (2016). Doslidzhennja transformacii' ponjattja "potencial pidpryjemstva" z urahuvannjam istorychnogo ta sutnisnogo aspektu. Visnyk Ky-i'vs'kogo nacional'nogo universytetu tehnologij ta dyzajnu. Serija "Ekonomichni nauky", 1(95), 64–75. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2016_1_10 (in Ukrainian).
- Azhaman, I.A. (2018). Teoretychne obgruntuvannja sutnosti ta vlastyvestej potencialu pidpryjemstva. Ekonomika ta derzhava, 2, 22–26. <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3974&i=4> (in Ukrainian).
- Grabchuk, O.M., & Bovsunovs'ka, G.S. (2016). Teoretychni aspekty upravlinnja potencialom pidpryjemstva. Upravlinnja rozvytkom, 4(186), 150–155. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_4_24 (in Ukrainian).
- Grygorash, O.V. (2012). Konceptual'nyj pidhid do upravlinnja ekonomichnym potencialom torgovel'nyh pidpryjemstv. Ekonomika i organizacija upravlinnja, 2(12), 105–112. <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/3.pdf> (in Ukrainian).
- Harchenko, S.V. (2009). Upravlins'ki aspekty zabezpechennja rezul'tatyvosti vykorystannja potencialu pidpryjemstva. Aktual'ni problemy ekonomiky, 8, 141–149. http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-ekonomiky/Akt-prob-ekonomiky-2009-8/Akt-prob-ekonomiky-2009-8_141-149.pdf (in Ukrainian).
- Krasnokuts'ka, N.S. (2005). Potencial pidpryjemstva: formuvannja ta ocinka: navch. posib. K.: Centr navchal'noi' literatury (in Ukrainian).
- Maslak, O.I., & Bezruchko, O.O. (2014). Upravlinnja ekonomichnym potencialom pidpryjemstva na riznyh stadijah jogo zhyttjevogo cyklu. Marketyng i menezhment innovacij, 1, 201–212. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2014_1_22 (in Ukrainian).
- Nagirna, L.V. (2010). Konkurentnyj potencial pidpryjemstva – osnova zabezpechennja jogo konkurentnyh perevag Zb. nauk. pr. "Ekonomika: problemy teorii' ta praktyky", 262, 444–448 (in Ukrainian).
- Pypenko, I.S. (2015). Potencial pidpryjemstva jak objekt upravlinnja. Ekonomika transportnogo kompleksu, 26, 89–105. <https://cyberleninka.ru/article/n/potencial-pidpryjemstva-yak-ob-ekt-upravlinnja> (in Ukrainian).
- Rzajev, G.I. (2014). Ekonomichnyj potencial pidpryjemstva ta teoretychne obgruntuvannja naprjammiv jogo ocinky. Visnyk Hmel'nyc'kogo nacional'nogo universytetu. Ekonomichni nauky, 3(3), 145–149. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_32 (in Ukrainian).
- Shtern, G.Ju. (2014). Upravlinnja potencialom rozvytku promyslovyh pidpryjemstv Harkivs'kogo regionu [Internet] T.Ju. Shtern. Available from: <https://eprints.kname.edu.ua/32565/1/96.pdf> (in Ukrainian).
- Verhogljadova, N.I., & Kovalenko, Je.V. (2016). Analiz pidhodiv do vyznachennja sutnosti potencialu pidpryjemstva. Problemy systemnogo pidhodu v ekonomici, 1(55), 26–32. http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_55_2016_ukr/4.pdf (in Ukrainian).